

TOIMENPIDEALOITE 9/2011 vp

Opettajan ammattinimikkeen suojaaminen

Eduskunnalle

Viimeisten vuosien aikana, 2000-luvulla, Suomi ja Suomen koulutusjärjestelmä ovat saaneet merkittävän paljon kansainvälistä huomiota. Menestyminen OECD:n Pisa-arvioinneissa on tuonut maahamme suuren määrän alan tutkijoita, opettajia, opettajakouluttajia, opetushallinnon asiantuntijoita ja poliitikkoja.

Suomen koulutusjärjestelmän vahvuudeksi on määritelty rakenteeltaan vahva peruskoulujärjestelmä, kaikkien lasten mahdollisuus saada koulutusta sekä erityistä hoitoa, kasvatusta ja opetusta tarvitsevien lasten integrointi normaaliin koulupetukseen.

Erityisen suuren huomion kohteena on kansainvälisesti ollut suomalainen opettajakoulutus. Opettajilta lastentarhanopettajia lukuun ottamatta vaaditaan maisteritasoinen, tutkimusperusteinen opettajakoulutus. Näin on ollut jo 30 vuotta. Toisaalta vahvuuttamme on myös se, että koulujen johtajat, rehtorit, ovat myös opettajataustaisia. Lisäksi aineenopettajilta vaaditaan vahva oman aineen hallinta mutta myös opettajan pedagogiset opinnot.

Suomessa kunnilla on vahva itsehallinto koulutuksen järjestämisessä. Opettajan ammatti on itsenäinen. Meillä ei toteuteta kansallisia testejä, eikä kouluissa ole tarkastajia. Koulutuksen tavoitteet ja opetussuunnitelmat on rakennettu niin, että ne vaativat opettajalta vahvaa osaamista. Opettajan työn itsenäisyyden edellytys on vahva ammattitaito sekä vahva sitoutuminen työn tavoitteisiin ja päämääriin. Suomalaisen opettajakoulutuksen antamista huipputalumiuksista ja osaamisen tasosta kertoo se, että Suomi

on OECD:n maiden koulutusvertailujen huipulla, vaikka esimerkiksi oppituntien määrä on alle OECD:n keskitason.

Opettajakoulutukseen pääsee vain noin 10 % hakijoista. Näin ollen olemme toistaiseksi onnistuneet saamaan opettajan ammattiin parhaita voimiamme. Tämä on huomioitu myös kansainvälisillä foorumeilla ja lehdistöissä.

Opettajien kelpoisuudet määritellään opetus-toimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetussa asetuksessa. Perusopetuksessa opettajan tehtävissä toimivista noin 88 % on muodollisesti kelpoisuusehdot täyttäviä opettajia. Erityisopettajista vain 73 % täyttää kelpoisuusehdot, ja ammatillisessa koulutuksessa 72 %:lla on muodollinen kelpoisuus opettajan tehtävään. Lukion opettajien ja rehtoreiden kohdalla kelpoisuustilanne on varsin hyvä. Lukion opettajista noin 93 % on päteviä.

Lainsäädännön mukaan epäpätevää henkilöä ei saa palkata opettajaksi yli kuuden kuukauden mittaiseen palvelussuhteeseen ilman, että ensin on selvitetty, onko kelpoisuusvaatimukset täyttäviä hakijoita saatavilla. Selvittämisen tulee tapahtua esimerkiksi julistamalla tehtävä haettavaksi. Mikäli aktiivisesta hakemisesta huolimatta kelpoisuusvaatimukset täyttävää opettajaa ei ole tarjolla, ilman pätevyyttä oleva henkilö voidaan palkata enintään vuodeksi.

Alueelliset vaihtelut pätevien ja koulutettujen opettajien saamisessa ovat kohtuullisen suuria.

Kansainvälisillä foorumeilla on viime aikoina nostettu esille opettajan ammatin legitimointi. Käytännössä näin on jo tehty muun muassa Ruot-

sisä, Kanadassa ja Skotlannissa. Tämä tarkoittaa sitä, että opettajan ammattinimikkeen käyttämiseen olisi oikeutettu vain kelpoisuusehdot täyttävä henkilö. Näillä järjestelmillä vahvistetaan koulutuksen laatua, tuloksellisuutta ja lasten ja perheiden oikeuksia.

Suomessa on tullut julki ns. "valeopettaja", eli henkilö on todennäköisesti väärentänyt tutkintotodistuksensa.

Julkisuudessa nousee esille myös aika ajoin syytöksiä kouluja ja opettajia kohtaan. Näin tapahtuu esimerkiksi kiusaamistapauksissa ja niiden selvittämisisä ja selvittämättä jättämisissä. Useinkaan ei käy ilmi, onko arvioinnin kohteena oleva opettaja kelpoisuuden omaava opettaja vai ei.

Lasten vanhemmilla ja huoltajilla tulee olla oikeus tietää ja tarkistaa, onko opettajana toimiva henkilö opettajakoulutuksen ja opettajien kelpoisuusehdot täyttävä henkilö.

Opettaja-ammattinimikkeen suojaaminen ja rekisteröinti parantaisivat lasten ja perheiden oikeusturvaa erityisen merkittävästi silloin, kun on kysymys erityisopetuksesta.

Viranomaistahon ylläpitämä opettajarekisteri omalta osaltaan loisi paineita koulutuksen järjestäjälle etsiä aktiivisesti kelpoisia opettajia avoimina oleviin sijaisuuksiin ja tehtäviin.

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin, että opettajan ammattinimike suojataan vain opettajan kelpoisuuden omaavien henkilöiden käyttöön ja samalla luodaan esimerkiksi Opetushallituksen yhteyteen rekisteri, josta lasten vanhemmat ja työnantaja voivat tarvittaessa tarkistaa opettajan kelpoisuuden ja joka helpottaa opettajatarpeen ennakointia.

Helsingissä 26 päivänä syyskuuta 2011

Raija Vahasalo /kok